

УДК 1 (091) 130

**М. Паласюк**

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

## **СЕНТИМЕНТАЛІЗМ В УКРАЇНСЬКОМУ РОМАНТИЗМІ**

Український романтизм як філософія і світогляд, як тип світовідчуття і світорозуміння сформувався на трьох основних підвалинах – суб'єктивізм, сентименталізм та запереченні Просвітництва.

Романтизм досить довго розглядався як художній стиль чи сума художніх прийомів в літературі. Проте цей складний художньо-мистецький напрямок сформувався у вказану вище епоху як певний цілісний світогляд цілого покоління, що виросло на ідеалах Великої французької революції. Це покоління виробило свою філософію, тобто намагалося по-своєму осмислити світ і себе в цьому світі. У цих своїх прагненнях романтики виходили з сентименталізму, ідеї якого визрівали у просвітницькому середовищі й означали пильну увагу до почуттів та переживань людини. Започаткований Жан-Жаком Руссо як новий літературний напрямок епохи Просвітництва, сентименталізм з його увагою до духовного світу людини переріс у романтизм в одну з основних його ідейних підвалин.

Приглянувшись до творчості українських романтиків, знайдемо яскраві прояви сентименталізму. І це закономірно, адже в умовах іноземного панування в Україні інтерес до власної народної душі, що виливалася в усній народній творчості, а відтак і інтерес до деталей побуту, сільського життя, змалювання його як ідилії, був найбільш прийнятним для „власць імущих” і найбільш безпечним для мислителів – діячів культури. Зачинателем, провісником такого інтересу був Іван Котляревський, який, вихований на традиціях штучного шкільного письменства, започаткував літературу, що продемонструвала можливості української мови, довела її право на функціонування в культурі. Його поема „Енеїда”, що виросла на переосмисленні класичного твору, звернена до життя й побуту українського народу, до його мови й фольклору. Тут звучить тонкий український гумор, гуманістичний захист особистості, що прислужилось до розвитку самосвідомості народу, формування національно-визвольних ідеалів. Риси сентименталізму в Україні знаходимо й у творах Григорія Квітки-Основ'яненка і Петра Гулака-Артемовського, котрі переконливо розкривають здатність простих „грубих мужиків” відчувати ніжні почуття й благородні устремління. Сентиментальне зображення народу у багатьох письменників легко переходило в романтичну ідилію, характерну надмірною чутливістю, сльозливістю та дидактизмом.

Увага до внутрішнього життя людини, її душі в українському романтизмі вилилася в оспівування високих моральних рис українського народу, підкреслення його богообраності – месіанства, виняткової душевності (М. Костомаров, Т. Шевченко, П. Куліш). Переосмислення сентименталізму проявилось в утвердженні переваги вільного, ніким не скованого життя, поетизацію почуттів, переживань особистості, посиленому інтересі до всього національного.

Отже, ідеї сентименталізму проявилися в українському романтичному світогляді особливо яскраво, вони породили інтерес до сільського побуту, образів селян, милування картинами рідної природи, патетичну любов до своєї землі, виділення особливо високих моральних рис українського народу, підкреслення його богообраності, виняткової душевності, що згодом переростає у „філософію серця” та ідею месіанізму України. Ідеї сентименталізму сприяли появі інтересу до фольклору, народних пісень, казок, легенд і міфів, що відобразили народну душу, особливе світовідчуття й світорозуміння – той особливий дух, який характеризує світогляд нації.